

6. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-5-23>

УДК 657

Гриліцька А.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний університет технологій та дизайну

Кусенко В.О.

магістр,
Київський національний університет технологій та дизайну

Grylitska Anzhela, Kusenko Victoria

Kyiv National University of Technologies and Design

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розглянуто основні потенційні проблеми організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві в сучасних умовах та можливі шляхи їх вирішення. Досліджено законодавчу базу щодо обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві. Проаналізовано проблемні питання організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві та результати наукових досліджень видатних учених стосовно розкриття сутності методики проведення для можливості подальшого практичного застосування на підприємстві та шляхів удосконалення організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці. Надано пропозиції щодо можливих сучасних шляхів удосконалення організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві шляхом організаційного та інформаційного забезпечення.

Ключові слова: організація бухгалтерського обліку, розрахунки з оплати праці, тарифна система, нормування праці, облікова політика, мотивація, автоматизація обліку, організація документообігу.

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік посідає одне з центральних місць у господарській діяльності підприємства, організація якого необхідна для ефективного управління процесом виробництва. Облік розрахунків з оплати праці дуже важливий та обов'язковий на підприємстві. Реформування системи бухгалтерського обліку та сучасний розвиток ринкових відносин в Україні потребують змін в обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві. Сьогодні організація обліку оплати праці потребує детального дослідження, адже вона в сучасних умовах виконує важливі функції. Правильно підібрана система й форма оплати праці, інтереси працівників, засоби щодо підтримання доходів на рівні забезпечення гідного життя людини та засоби щодо соціального захисту населення важко віднайти без вироблення нових підходів до розуміння теоретичних аспектів обліку розрахунків з оплати праці.

Згідно із Законом України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, зазвичай обчислена у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівнику за виконану ним роботу [3]. В сучасних умовах про-

блема організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві досить актуальна, тому що заробітна плата є основним джерелом доходів працівників та найсильнішою мотивацією трудового потенціалу. Результатами ефективної організації обліку розрахунків з оплати праці є збалансування результатів праці та вироблення власної політики оплати праці на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві постійно досліджуються вченими та науковцями. Найбільш вагомими дослідженнями з цього питання здійснили Л.С. Герасимчук, О.В. Кантаєва, Н.В. Потриваєва, І.В. Савченко, О.В. Покатаєва, Г.О. Кошулинська, О.А. Садовніков, Г.В. Сировой та інші вчені. Стрімкий розвиток економіки вимагає вжиття нових заходів щодо покращення організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві. Л.С. Герасимчук, О.В. Кантаєва [1, с. 186–194], Н.В. Потриваєва та І.В. Савченко [8, с. 93–98] розглянули теоретичний аспект стану та перспектив обліку розрахунків з оплати праці на

виробничих підприємствах. О.В. Покатаєва, Г.О. Кошулинська [7, с. 139–141], О.А. Садовніков та Г.В. Сировой [9, с. 76–83] у своїх дослідженнях надали шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві. Задля практичного застосування на підприємстві досягнень науковців у процесі формування методики організації обліку розрахунків з оплати праці необхідно розпочинати зі змін у чинному законодавстві, в результаті яких стало б можливим вирішення багатьох сучасних проблем в організації обліку розрахунків щодо сутності методики її проведення. В попередніх дослідженнях опрацьовано розрахунки та їх подвійний запис, але вдосконалення розрахунків з оплати праці в період кризи не було опубліковано. Саме тому проблемні питання організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві потребують глибоких досліджень, а їх вирішення позитивно вплине на формування достовірної інформації про розрахунки з оплати праці найманих працівників і на ефективність управління трудовими ресурсами загалом.

Формулювання цілей статті. Метою статті є пошук способів вирішення сучасних проблем під час дослідження процесу організації обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Нині економічні відносини набули великої трансформації за рахунок стрімкого розвитку ринкових відносин в Україні. Саме завдяки цьому відбулося створення абсолютно нового процесу регулювання оплати праці.

Першочерговими проблемними питаннями сучасності є використання трудових ресурсів та гідна оплата праці. Основним джерелом доходів є заробітна плата, яка збільшує потенційну дієздатність персоналу підприємства та суспільства загалом. Облік праці та заробітної плати передбачає виробничі витрати, зміну чисельності працівників, витрати робочого часу, категорії робітників, що є одними зі складних етапів праці, який потребує достовірних та оперативних даних.

На підвищення ефективності процесу діяльності підприємства впливають організація бухгалтерського обліку, своєчасний розрахунок заробітної плати, що вимагає відповідальності в трудомісткій роботі, яку треба виконати в найкоротший термін між наданням інформації та виплатою працівнику. За допомогою створення ефективної системи розрахунків є можливим удосконалення обліку оплати праці робітників.

В структурі самого підприємства на державному рівні виникає потреба розроблення власної політики оплати праці робітників, у якій буде передбачено систему зайнятості населення та будуть враховані інтереси працівників задля підтримання гідного життєвого рівня. Досягнути цих цілей можна за рахунок нових підходів до розуміння теоретичних аспектів заробітної плати. Підвищення ефективності керування заробітною платою є можливим за вирішення зазначених проблем у процесі аналізу всієї інформації з оплати праці.

Оплата праці завжди є першочерговим чинником ефективного процесу роботи підприємства. Розмір

виплат, своєчасність та преміювання є гарними мотиваційними факторами продуктивної праці. Конкуренція сьогодення змушує підприємства скорочувати свої витрати на оплату праці за рахунок скорочення чисельності працівників, хоча для зростання інтересу та продуктивності в будь-якій діяльності необхідне тільки підвищення заробітної плати.

Організація обліку розрахунків з оплати праці потребує вдосконалення, а проблемними питаннями є:

- забезпечення організаційно-ефективної діяльності за рахунок упровадження методів заохочення;
- своєчасність виплат та нарахування заробітної плати;
- чітке розуміння регламенту під час організації праці на підприємстві;
- збільшення продуктивності праці за рахунок раціонального використання робочого часу.

Вдосконалення напрямів організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці має відбуватися паралельно з проведенням загальної соціально-економічної, структурної, податкової, цінової політики. На підприємстві важливим є матеріальне заохочення для створення гарного клімату всередині колективу, щоби моральне задоволення сприяло поліпшенню працездатності та підвищенню ефективності виробництва, а також для того, щоби працювала залежність між розміром заробітної плати та внеском працівника в результат праці. Ставлення працівника до праці, його кваліфікація та вміння, потреби та їх задоволення є основними компонентами трудового процесу. Підвищення розвитку виробництва, якісних та кількісних результатів, ефективність роботи мають впливати на розмір заробітної плати, а заробітна плата та її зростання повинні залежати від результатів праці.

Заробітна плата є основним джерелом доходів людини, а від її розміру залежить сума сплачених податків, які є джерелом доходу бюджету. Сьогодні на низькому рівні залишається не тільки розмір мінімальної заробітної плати, але й розмір прожиткового мінімуму, який не забезпечує необхідних для задоволення мінімальних потреб людини, не є стимулом підвищення продуктивності праці. На жаль, так звана заробітна плата в конвертах існує в негативній практиці підприємств, які намагаються неофіційно, тобто поза обліком, провести нарахування та виплати заробітної плати працівникам без сплати встановлених законодавством податків і платежів. У боротьбі з цим Уряд України здійснив пропозиції щодо стягнення штрафу за кожного неоформленого робітника [5].

В процесі грамотної організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці підприємству необхідно вдосконалити методи ведення обліку розрахунків з працівниками, надати обґрунтований вибір форми та системи оплати праці, вказати на можливе підвищення заробітної плати за рахунок збільшення продуктивності, створити графік документообігу з оплати праці з прописаними виконавцями й строками оформлення

документів, пов'язаних з обліком праці, а також прописати все це у наказі про облікову політику.

На упорядкуванні тарифного регулювання заробітної плати тримається весь фундамент удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві, до якого належать розроблення власних тарифних умов оплати праці, коригування тарифної системи, організування гнучкої форми й системи оплати праці, запровадження заохочувального механізму регулювання міжпосадових окладів та міжкваліфікаційних рівнів оплати праці. Реформи у зміні заробітної плати здійснюватимуться за рахунок підняття цін робочих сил, встановлення умов для реалізації робочої сили й встановлення єдиних регуляторів [6].

Підприємства під час оновлення головних положень бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці мають брати до уваги наукові дослідження попередників та обдумано підходити до вирішення цього питання. Варіантом задля вдосконалення оплати праці працюючих є збудження їх матеріальної зацікавленості, в процесі чого першочерговим є звернення уваги на мотиваційні моменти, серед яких набули актуальності преміювання, доплати й надбавки. Заохочення працівників збільшується за рахунок того, що вони бачать, як процес пришвидшення виконання графіку робіт стимулює їх матеріальне задоволення, тим паче тоді, коли вони заздалегідь поінформовані про те, що вони повинні робити задля отримання винагороди. Успіх у зростанні мотивації персоналу можливий тільки за рахунок підтримання у працівників інтересу методом заохочення. В процесі спонукання працівників управління до більш активних дій з їх боку необхідно виокремлювати вміння аналізування, здатність творчого та оперативного мислення, вміння організації, об'єктивність, ініціативність, перспективне мислення.

Зміни в організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці відбуваються за рахунок збільшення оплати, встановлення єдиних умов відтворення трудових ресурсів незалежно від форм власності, підняття тарифної частки в оплаті праці, зростання частки мінімальної заробітної плати у середній заробітній платі, удосконалення механізмів державного регулювання оплати праці тощо.

Важливим напрямом удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці є комп'ютеризація облікового, аналітичного й контрольного процесу, яка зводить до мінімуму можливість створення помилок під час оброблення інформації, скорочує час на виконання облікових, аналітичних та фінальних процедур, зменшує кількість рутинного, ручного оброблення паперів. Сучасність сильно розвинула засоби обчислювальної техніки. Основною тенденцією є раціональне застосування автоматизації бухгалтерського обліку. Відмінною особливістю є змога створення в комп'ютерному режимі та узагальнення облікової інформації в розрізах, потрібних для контролювання, аналізування та формування бухгал-

терської звітності, а також управління нею. Вдосконалення організації первинного обліку на підприємстві нерозривно пов'язане зі створенням документів, забезпеченням співвідношення їх даних та реквізитів. Бухгалтерський процес на комп'ютері в діючому режимі використовує зворотний зв'язок в процесі оброблення інформації та отримання вихідних даних. Цілісність інформаційної бази відбувається за рахунок одноразового введення інформації. За комп'ютерної форми обліку вся потрібна інформація для контролювання й отримання необхідних даних компонується в єдиній згрупованій базі [4].

Приємним фактом стало й те, що відбувається зниження накопичення документації та набирає обертів документообіг, у якому зазначається вся відповідна інформація до документа, задля пришвидшення процесу роботи. Задля цього створюється графік документообігу, який засвідчується наказом, що встановлює терміни опрацювання та передачу документа, розплановує оптимальну робочу кількість підрозділів та виконавців, через які повинен пройти кожен первинний документ, а також визначає мінімальний строк його опрацювання на цьому підрозділі.

Графік роботи в документообігу зображений у формі таблиці з чіткими термінами виконання цих робіт та певним переліком підрозділів підприємства, які повинні їх опрацювати, провести перевірку та спрямувати виконавцям, які мають безпосереднє відношення до цього документа. Задля чіткого регламенту у виконанні робіт працівникам попередньо видають інформативний витяг з графіку, в якому чітко оговорюються перелік документів, що безпосередньо стосуються функціональних обов'язків виконавця, термін їх опрацювання та відділи, до яких передаються ці документи [2].

Чітке оброблення документів, оперативність прийнятих рішень, стабільність роботи бухгалтерії забезпечують налагоджений процес документообігу, від якого безпосередньо залежить продуктивність діяльності підприємства. Правильне складання первинних документів, додержання термінів виконання оброблення й порядку їх перевірки дають змогу збільшити рівень систематизації та впорядкування первинних документів і облікових реєстрів, отже, полегшити й зробити більш організованою та зрозумілою систему обліку на підприємстві.

Висновки. Отже, грамотне вирішення організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці сприятиме підвищенню продуктивності праці та забезпечуватиме раціональне використання робочого часу. Організація бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці має сприяти зростанню продуктивності праці, ефективність роботи повинна впливати на розмір заробітної плати, а заробітна плата та її зростання залежать від результатів праці.

Визначним аспектом облікової політики щодо оплати праці є впровадження систем і форм оплати праці на підприємствах, адже їх правильна організація

дає можливість достовірно оцінити затрати праці та підвищити її продуктивність.

Одними з важливих напрямів удосконалення організації бухгалтерського обліку розрахунків оплати праці є зниження частки документообігу через запровадження багатоденного й накопичувального формату

документування, застосування типових форм документів, що пристосовані до використання в умовах застосування комп'ютерних технологій. Реформування оплати праці на основі кардинальної зміни принципів її організації створить базу мотиваційного механізму підвищення трудової активності працівників.

Список літератури:

1. Герасимчук Л.С., Кантаєва О.В. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці. *Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України. Серія «Економічні науки»*. 2012. № 12. С. 186–194.
2. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні : навчальний посібник. Київ : А.С.К., 2011. 848 с.
3. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 21.08.2019).
4. Крутова А.В., Нестеренко О.М. Облік праці та її оплати в інформаційній системі підприємства торгівлі. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз»*. 2015. № 2. С. 174–187.
5. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 670 с.
6. Островерха Р.Е. Організація обліку : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 568 с.
7. Покатаєва О.В., Кошулинська Г.О. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2010. № 3. С. 139–141.
8. Потриваєва Н.В., Савченко І.В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект. *Економічний форум*. 2014. № 1. С. 93–98.
9. Садовніков О.А., Сировой Г.В. Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та удосконалення їх шляхів. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2011. № 8. С. 76–83.

References:

1. Gerasimchuk L.S., Kantayeva O.V. (2012) Shlyahy vdoskonalennya obliku oplaty pratsi [Ways to improve of accounting payment for work]. Youth Scientific Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine. Series “Economic Sciences”, no. 12, pp. 186–194.
2. Zavorodnyy V.P. (2011) Buxgaltersky oblik v Ukrayini : navchalnyy posibnyk [Accounting in Ukraine : educational manual]. Kyiv : A.S.K. (in Ukrainian).
3. Verhovna Rada Ukrayiny (1995) Pro oplatu pratsi: Zakon Ukrayiny [About payment for work: Law of Ukraine], no. 108/9. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua> (accessed: 21 August 2019).
4. Krutova A.V., Nesterenko O.M. (2015) Oblik pratsi ta yiyi oplaty v informatciyniy systemi pidpryemstva torgivli [Accounting for labor and its payment in the information system of the trade enterprise]. Problems of theory and methodology of accounting, control and analysis. Series “Accounting, control and analysis”, no. 2, pp. 174–187.
5. Lyshylenko O.V. (2009) Buxgaltersky oblik : pidruchnyk [Accounting : textbook]. Kyiv : Center for Educational Literature (in Ukrainian).
6. Ostroverha R.E. (2012) Orhanizatsiya obliku : navchalnyy posibnyk [Organization of accounting : educational manual]. Kyiv : Center for Educational Literature (in Ukrainian).
7. Pokatayeva O.V., Koshulynska G.O. (2010) Shlyakhy vdoskonalennya systemy oplaty pratsi na pidpryemstvi [Ways to improve payment for work systems at the enterprise]. Countries and regions: a scientific and production journal. Series “Accounting, control and analysis”, no. 3, pp. 139–141.
8. Potrivayeva N.V., Savchenko I.V. (2014) Stan ta perspektyva obliku rozrakhunkiv z oplaty pratsi: teoretychnyy aspekt [Status and perspective of accounting calculations of payment for work: theoretical aspect]. Economic Forum, no. 1, pp. 93–98.
9. Sadovnikov O.A., Syrovoy G.V. (2011) Suchasni problemy obliku rozrakhunkiv z oplaty pratsi ta udoskonalennya yix shlyakhiv [Modern problems of accounting of calculations payment for work and improvement of their ways]. Herald East Ukrainian National University named after V. Dal', no. 8, pp. 76–83.

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА РАСЧЕТОВ ПО ОПЛАТЕ ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В статье рассмотрены основные потенциальные проблемы организации бухгалтерского учета расчетов по оплате труда на предприятии в современных условиях и возможные пути их решения. Исследована законодательная база по учету расчетов по оплате труда на предприятии. Проанализированы проблемные вопросы организации бухгалтерского учета расчетов по оплате труда на предприятии и результаты научных исследований выдающихся ученых касательно раскрытия сущности методики проведения для возможности дальнейшего практического применения на предприятии и путей совершенствования организации бухгалтерского учета расчетов по оплате труда. Предоставлены предложения касательно возможных современных путей совершенствования организации бухгалтерского учета расчетов по оплате труда на предприятии путем организационного и информационного обеспечения.

Ключевые слова: организация бухгалтерского учета, расчеты по оплате труда, тарифная система, нормирование труда, учетная политика, мотивация, автоматизация учета, организация документооборота.

PROBLEMS OF ORGANIZATION ACCOUNTING CALCULATIONS OF PAYMENT FOR WORK AT THE ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS

The article represents the problems of organization accounting calculations of payment for work at the enterprise in modern conditions and possible ways of their solution. The legislative base on accounting calculations of payment for work at the enterprise is investigated. The problematic issues of organization accounting calculations of payments for work at the enterprise and the results of scientific researches on revealing the essence of the methodology of conducting, practical application at the enterprise and ways of improving the organization accounting calculations of payments for work are considered. Directions of improvement of organization accounting calculations of payments for work through organizational and information support are generalized. The relevance of the theme of the study is due to the fact that at any enterprise the accounting calculations payment for work is conducted without fail. Salary is the focus of various stakeholders – employees, tax authorities, trade unions, government agencies. Many authors place the problem of payment for work at the forefront among other aspects of the accounting system. The purpose of the study is to address the problematic issues of organization accounting calculations of payment for work at the enterprise and find ways to solve them for further practical application at the enterprise. Reforming the accounting system and the modern development of market relations in Ukraine require changes in accounting calculations of payment for work at the enterprise. Improvement of accounting calculations of payment for work at the enterprise should be based on optimization of the tariff regulation wages, on motivational activities in the organization and stimulation work at the enterprise; on improve the automation of accounting calculations of payment for work and to reducing the share of workflow. The correct and effective accounting calculations of payment for work at the enterprise should become not only a means of compliance with the requirements of the current legislation, but also a source of reliable information for further control and management of the cost remuneration.

Key words: organization of accounting, calculations of payment for work, tariff system, rationing of labor, accounting policy, motivation, automation of accounting, organization of documentary.